

แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา

Guidelines for Assessment of Learning Outcomes in the 21st Century for Ecclesiastical Schools under General Education Division

พระมหาเอกพันธ์ วรธมมณฺญ (มะเดื่อ)¹, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ²

Phramaha Ekkapan Warathammanyu (Maduea)¹, Niwes Wongsuwan²

นิสิตปริญญาเอก ค.ด.(การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

อาจารย์ประจำหลักสูตร ค.ด.(การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²

Ed.D. Student (Social Studies) Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹

Lecturer of Doctor of Education in Social Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University²

E-mail: maduea.3511@gmail.com¹, niwes2000@gmail.com²

Tel: 0881097969¹, 0869019253²

Received : January25, 2023;

Revised : June3, 2023;

Accepted : June3, 2023

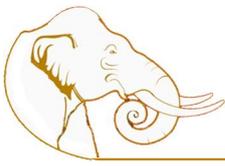
บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะทางการศึกษาที่ทำให้พระภิกษุสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สามารถดำรงตนในสถานการณ์โลกแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางสังคมที่เจริญเติบโตทั้งโลกแห่งความเป็นจริงและโลกเสมือนในสังคมออนไลน์ ดังนั้น การประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ถือว่าเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของบุคคลว่ามีความพร้อมในการเข้าสู่สังคมสากล โดยที่การประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สามารถทำควบคู่ไปกับการประเมินการเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งกรอบการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แบบใหม่ได้แสดงขอบเขตที่เป็นแก่นของการประเมิน ทั้ง 5 มิติ ได้แก่ การเรียนรู้, ความเข้าใจ, การสร้าง, การสำรวจ และการแบ่งปัน เป็นการนำเสนอในลักษณะวงกลมที่ล้อมรอบทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของกรอบใหม่ที่ไม่เป็นเส้นตรงและไม่เป็นลำดับ เพิ่มโอกาสในการสร้างความท้าทายใหม่ให้แก่ นักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่นักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้และแสดงสมรรถภาพตามมาตรฐานหลักทางวิชาการ.

คำสำคัญ: การประเมินในศตวรรษที่ 21; การประเมินการเรียนรู้; โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

The purpose of this article was to present The 21st century skills are educational skills enabling monks and novice in Ecclesiastical Schools under General Education Division to live their lives in the global situations of the 21st century in real world and virtual world

in social media effectively. Therefore, assessing 21st century skills is essential mechanism that reflects a person's readiness to international society. The 21st century skills assessment can be carried out along with learning evaluation in the classroom. A new framework of the 21st century skills assessment includes a core assessment in 5 aspects covering learning, understanding, creating, exploring and sharing. It is presented in a circle encircling the 21st century skills, demonstrating non-linear and non-sequential framework. The framework increases challenges relevant to what students need to learn and shows competency based on academic standards.

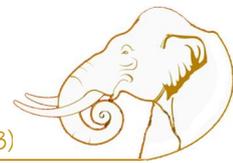
Keywords: Assessment in the 21st century; Learning assessment; Ecclesiastical Schools under General Education Division

บทนำ

พระพุทธศาสนากับการศึกษาได้มีความเกี่ยวข้องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 6 (3) เป็นจัดการศึกษาพระพุทธรศาสนาทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อมุ่งเน้นให้พระภิกษุสามเณรเป็นผู้มีความรู้ควบคู่คุณธรรม เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ผลการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้ทุกประเทศกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนาากำลังคนให้มีทักษะ และสมรรถนะสูงขึ้น การจัดการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและพัฒนาากำลังคนดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 และต้องติดตามประเมินผู้เรียนว่าได้เรียนรู้ความรู้ต่าง ๆ ตามหลักสูตรการศึกษา ในส่วนของทางโลก และทางธรรม รวมทั้งมีทักษะในศตวรรษที่ 21 หรือไม่ มากน้อยเพียงใด อันเนื่องมาจากการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่จัดการศึกษาให้เยาวชนที่เป็นพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้ทางวิชาการของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพทางสังคม ควบคู่กับการดำรงตนในสถานภาพแห่งศาสนทายาทของพระพุทธศาสนา เพื่อนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนต่อไป เมื่อผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเปลี่ยนไป แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ควรปรับเปลี่ยนไปอย่างไร บทความนี้นำเสนอผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อันเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในยุคโลกาภิวัตน์เป็นอย่างยิ่ง

การเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ (วิจารณ์ พานิช 2555 : 16-17, พีระ พนาสุภณ. 2560 : 2-6)

1. ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ในสาระวิชาหลัก (Core Subjects) สาระวิชาหลัก 9 วิชา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาสากลต่าง ๆ ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และการปกครองและสิทธิหน้าที่พลเมือง ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในสาระวิชาดังกล่าว ผู้เรียนต้องฝึกฝนจนเกิดผลการเรียนรู้ที่เป็นสมรรถนะสำคัญ 3 ประการ เรียกว่า 3Rs ได้แก่

- 1.1 การอ่านออก (Reading)
- 1.2 การเขียนได้ (Writing)
- 1.3 การคิดเลขเป็น (Arithmetic)

2. ผลการเรียนรู้ด้านคุณลักษณะที่ควรเกิดขึ้นกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

2.1 ความตระหนักรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) คิดเชื่อมโยงตนเองกับสิ่งต่างบนโลกนี้ว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน การกระทำใด ๆ ต่างก็เกิดผลกระทบต่อความเป็นไปของโลก

2.2 ความเข้าใจและปฏิบัติเป็นในด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economic, Business and Entrepreneurial Literacy) จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต

2.3 ความเข้าใจและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) รู้จักทำหน้าที่และรับผิดชอบต่อสังคม

2.4 ความเข้าใจและสามารถดำเนินชีวิตให้เป็นผู้มีสุขภาพดี (Health Literacy) สามารถดำรงตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

2.5 ความเข้าใจและปฏิบัติตนเป็นในด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Literacy) มีจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. ผลการเรียนรู้ด้านทักษะ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่สำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่

3.1 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) มุ่งเน้นให้เกิดความสามารถ ในการคิดเชิงวิพากษ์ และแก้ปัญหา การสื่อสาร การสร้างความร่วมมือ การคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วยทักษะย่อย ได้แก่

3.1.1 การสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)

3.1.2 การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ประกอบด้วย การมีเหตุผล การคิดอย่างเป็นระบบ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา

3.1.3 การสื่อสารและการร่วมมือกัน (Communication and Collaboration) ประกอบด้วย การสื่อสารที่ชัดเจน และการร่วมมือทำงาน

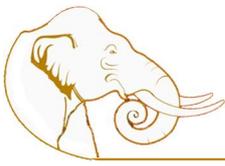
3.2 ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) มุ่งเน้นให้มีความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศและสื่อต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถจัดการเชื่อมโยง ประเมินและสร้างสารสนเทศ รวมถึงการประยุกต์ใช้เรื่องจริยธรรมและกฎหมายกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ประกอบด้วยทักษะย่อย ได้แก่

3.2.1 การรู้สารสนเทศ (Information Literacy)

3.2.2 การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

3.2.3 การรู้ด้านไอซีที (ICT Literacy)

3.3 ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) มุ่งเน้นให้มีความสามารถในการยืดหยุ่นและการปรับตัว มีเป้าหมายของชีวิตและความมุ่งมั่น เข้าใจสังคมและยอมรับความแตกต่างทาง

วัฒนธรรม มีศักยภาพการผลิต และยอมรับการตรวจสอบ มีความเป็นผู้นำและมีความรับผิดชอบ ทักษะชีวิตและอาชีพ ประกอบด้วย ทักษะย่อย ได้แก่

- 3.3.1 ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability)
- 3.3.2 การริเริ่มและการกำกับดูแลตนเอง (Initiative and Self-Direction)
- 3.3.3 ทักษะทางสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-cultural Skills)
- 3.3.4 การมีผลงานและความรับผิดชอบ (Productivity and Accountability)
- 3.3.5 ภาวะผู้นำและหน้าที่รับผิดชอบ (Leadership and Responsibility)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560: 16) กำหนดทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ประกอบด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs + 8Cs ดังนี้

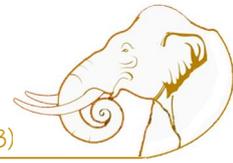
3Rs ประกอบด้วย การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics)

8Cs ประกอบด้วย

1. ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving Skills)
2. ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation Skills)
3. ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding Skills)
4. ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership Skills)
5. ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communication, Information and Media Literacy Skills)
6. ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy Skill)
7. ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills)
8. ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

นอกจากทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ การประเมินการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินต่อไปนี้ 1) การประเมินผลสัมฤทธิ์กลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) การประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน 3) การประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และ 4) การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ดังนั้น ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงได้รับการคาดหวังให้มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะตามหลักสูตรการศึกษา นอกจากนี้ยังคาดหวังให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เมื่อสังคมให้ความสำคัญกับทักษะในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องบูรณาการทักษะดังกล่าวในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเตรียมตัวไปใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง และเน้นการศึกษาตลอดชีวิต ดังนั้น การประเมินผู้เรียนว่าได้เรียนรู้ความรู้ต่าง ๆ ตามเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาหรือไม่ รวมทั้ง ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 หรือไม่ และมากน้อยเพียงใดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแผนกบาลีสนามหลวงและธรรมสนามหลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม (กศป.) เป็นผู้กำหนดนโยบาย แผนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและมาตรฐานสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ควบคุมดูแลและกำกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานกลางในการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานการศึกษาพระปริยัติธรรมและเป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ มีหน้าที่ดำเนินงานธุรการและสนับสนุนงานวิชาการให้แก่คณะกรรมการ รวมทั้งมีหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ และปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2558 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้แก่พระภิกษุ และ สามเณร ปัจจุบันสังกัดสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565 : 25-26)

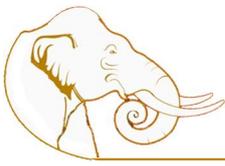
การประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อเป้าหมายหรือสิ่งที่มุ่งประเมินเปลี่ยนไป วิธีการประเมินก็ปรับเปลี่ยนตามไปด้วย รีฟส์ (Reeves 2010, อ้างถึงใน วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, ผู้แปล 2554 : 438) เห็นว่าเมื่อพิจารณาในบริบทของศาสตร์การประเมิน ในศตวรรษที่ 20 มีปัญหาด้านวิธีการประเมิน 3 ประการ กล่าวคือ

1. เงื่อนไขที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ในศตวรรษที่ 20 เน้นจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อเปรียบเทียบนักเรียนแต่ละคน ดังนั้นเงื่อนไขเรื่อง เวลาสอบ สภาพห้องสอบ จะต้องเหมือนกัน นักเรียนทุกคนต้องตอบแบบทดสอบชุดเดียวกัน รวมทั้งผู้ตรวจให้คะแนนต้องใช้แนวทางการประเมินที่เหมือนกัน

2. ความลับของเนื้อหา การประเมินในศตวรรษที่ 20 เน้นความลับของแบบทดสอบ ถ้าใครรู้เนื้อหาของการทดสอบล่วงหน้าก็แปลว่าคนนั้นโกง ในสภาพแวดล้อมที่ข้อสอบเป็นความลับนักเรียนจะได้คะแนนจากการท่องจำให้ได้มากที่สุด

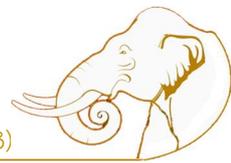
3. การประเมินเป็นรายบุคคล จุดมุ่งหมายประการหนึ่งของการประเมินคือ การจัดอันดับและการค้นหาคนเก่งที่สุด เมื่อนักเรียนเข้าสู่โลกของการทำงาน สังคมและชีวิตในศตวรรษที่ 21 จะพบว่า นิสัยชอบการแข่งขันแบบสุดขั้วเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ความเป็นผู้นำไม่ได้วัดจากความสำเร็จของแต่ละคน แต่วัดจากความสำเร็จของทีมงานนอกจากนี้ รีฟส์ แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างปัจจัยกำหนดต่าง ๆ ของการประเมินและสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลังของการทดสอบในศตวรรษที่ 20 และ 21 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยกำหนดและสมมติฐานของการทดสอบในศตวรรษที่ 20 และ 21

ปัจจัยกำหนด ของศตวรรษที่ 20	สมมติฐาน ของศตวรรษที่ 20	ปัจจัยกำหนด ของศตวรรษที่ 21	สมมติฐาน ของศตวรรษที่ 21
เงื่อนไขที่เป็นมาตรฐาน เดียวกัน	จุดประสงค์ของการ ทดสอบคือ เพื่อ เปรียบเทียบนักเรียน ดังนั้นความแปรผันอยู่ที่ ตัวนักเรียน ไม่ใช่ที่ เงื่อนไขของการทดสอบ นักเรียนได้คะแนนจาก การจดจำและทำตาม กฎที่วางไว้	เงื่อนไขที่ไม่ต้องมี มาตรฐาน	จุดประสงค์ของการ ทดสอบคือเพื่อสะท้อน โลกความเป็นจริง ดังนั้น เงื่อนไขในการทดสอบ จึงผันแปร และ เปลี่ยนแปลงได้ ผู้เรียน ได้คะแนนจากความคิด สร้างสรรค์และการ โต้ตอบสิ่งที่ไม่ได้คาดคิด
ความลับของเนื้อหา	ความ เป็น ธรรม หมายถึง การที่ไม่มี ผู้เรียนคนใดรู้ข้อสอบ ล่วงหน้า ดังนั้น ยิ่ง ผู้เรียนสะสมความรู้และ จดจำได้มาก ก็จะทำ ข้อสอบได้	การประเมินที่เปิดเผย	ความเป็นธรรม หมายถึง การที่ผู้เรียนได้เป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการ ประเมิน ไม่เพียงแต่รู้ว่า มีความท้าทายใดบ้างใน ข้อสอบ แต่ยังมี ส่วน ช่วยคิดความท้าทาย เหล่านั้นด้วย
ผลทดสอบในระดับ บุคคล	ความสำเร็จหมายถึง การเอาชนะผู้เรียนคน อื่น ผู้นำคือคนที่ เป็น เจ้านายและรู้มากที่สุด การทำงานเป็นทีมฟังดูดี แต่เมื่อผู้เรียนทำข้อสอบ ก็ต้องดิ้นรน ด้วยตัวเอง เพียงผู้เดียว	ส่วนผสมระหว่าง คะแนนของบุคคลและ ทีม	ความสำเร็จเป็นสิ่ง สะท้อนความพยายาม ของบุคคลและความ ร่วมมือของกลุ่ม ซึ่ง ความพยายามของ บุคคลเพียงอย่างเดียว นั้นไม่เพียงพอ ผู้นำคือ คน ที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่นได้ เพราะมีความเข้าใจที่ ลึกซึ้ง และให้ การ สนับสนุน ไม่ใช่เพราะ มี อำนาจ

ริฟส์เสนอกรอบการประเมินแบบใหม่ สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แบ่งเป็น 5 มิติได้แก่ การเรียนรู้ ความเข้าใจ การสร้างสรรค์ การสำรวจ และการแบ่งปัน ขอบเขตการประเมินนี้ไม่ใช่รายการทักษะที่ครบถ้วน แต่สามารถปรับให้เข้ากับทุกระดับชั้นและทุกวิชา ริฟส์เรียกกรอบการประเมินนี้ว่า กลุ่มดาวของการเรียนรู้

ภาพที่ 1 กรอบการประเมินแบบใหม่สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กลุ่มดาวของการเรียนรู้
ที่มา: ปรับจาก วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์ 2554 : 445

การเรียนรู้เป็นดาวดวงหนึ่งในกลุ่มดาวของการเรียนรู้ ครูสามารถประยุกต์ใช้กรอบนี้ในการประเมินเพื่อตอบสนองความต้องการของศตวรรษที่ 21 ตัวอย่างเช่น

การเรียนรู้ อาจใช้คำถามว่า “ผู้เรียนรู้อะไรบ้าง” และ “ผู้เรียนทำอะไรเป็นบ้าง” ความเข้าใจ อาจใช้คำถามว่า “มีหลักฐานอะไรที่แสดงว่าผู้เรียนรู้จักประยุกต์ใช้ สิ่งที่เรียนรู้ในสถานการณ์อื่น”

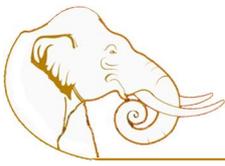
การสำรวจ อาจใช้คำถามว่า “ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรนอกจากในบทเรียน ผู้เรียนเคยทำอะไรผิดพลาด และเรียนรู้อะไรจากสิ่งนั้น”

การสร้างสรรค อาจใช้คำถามว่า “ผู้เรียนเสนออะไรใหม่ ๆ บ้างที่เป็นความคิด ความรู้ ความเข้าใจ”

การแบ่งปัน อาจใช้คำถามว่า “ผู้เรียนจะใช้สิ่งที่เรียนรู้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ชั้นเรียน ชุมชนหรือโลกได้อย่างไร”

การออกแบบประเมินตามขอบเขตการประเมินทั้ง 5 มิติ ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ คือ ความเป็นมาตรฐานเดียวไปสู่เงื่อนไขที่ผันแปรได้ จากความลับไปสู่การเปิดเผย และจากการประเมินรายบุคคลไปสู่การประเมินความร่วมมือ ดังนี้

1. การเรียนรู้ การประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ยังต้องประเมินความรู้เชิงเนื้อหา แต่การเรียนรู้เป็นแค่ขั้นตอนแรกไม่ใช่เป้าหมายสุดท้าย ตัวชี้วัดทั่วไปของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 20 ขึ้นอยู่กับความเป็นมาตรฐานเดียวกันของข้อสอบ การเก็บข้อสอบเป็นความลับ และคะแนนของแต่ละบุคคล ดังนั้น ถ้าจะให้ก้าวไปไกลกว่าการเรียนรู้ต้องเปลี่ยนแนวทางการประเมินใหม่ จากที่ใช้มาตรฐานเดียวไปเป็นการประเมินที่ผันแปรได้ จากรูปแบบที่เป็นความลับไปสู่การประเมินที่เปิดเผย และจากคะแนนรายบุคคลไปเป็นส่วนผสมระหว่างคะแนนของบุคคลและทีม

2. ความเข้าใจ การประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีแนวโน้มไปในทางที่เปิดกว้าง ผู้เรียนควรรู้งานก่อนการประเมิน และควรมีส่วนช่วยสร้างการประเมิน ซึ่งความสามารถในการสร้างงานที่เกี่ยวข้องและออกแบบเกณฑ์การให้คะแนนที่ท้าทายก็เป็นวิธีประเมินความเข้าใจของผู้เรียนได้ทางหนึ่ง

3. การสำรวจ การปฏิบัติโดยตั้งใจ อาจไม่ถือว่าเป็นการปฏิบัติที่แสดงถึงการมีพัฒนาการที่ดีเด่น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้มากที่สุดเมื่อผู้เรียนมีการสำรวจ เมื่อครูถามคำถามที่ท้าทายมากขึ้น เช่น ถามว่า “ในกรณีใดที่พิธาโกรัสผิด” หรือ “ทำไมเขาถึงผิด” การสำรวจเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงาน

4. การสร้างสรรค์ ในบริบทของการประเมิน การทดสอบความคิดสร้างสรรค์ด้วยการทดสอบแบบมาตรฐานเดียวเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แท้จริงแล้วควรควรดำเนินการแบบตรงกันข้ามด้วยการท้าทายให้นักเรียนพิจารณาขอบเขตของสิ่งที่กำลังทำอยู่ หลังจากนั้นให้นักเรียนทำการท้าทายที่ละเมิดขอบเขตเหล่านั้นทั้งหมด การประเมินต้องสนับสนุนข้อผิดพลาดมากกว่าจะลงโทษ ข้อผิดพลาดเป็นหลักฐานแสดงว่านักเรียนกล้าเสี่ยง และใช้เนื้อหาที่ยากในลักษณะสร้างสรรค์ ไม่ใช่หลักฐานของความล้มเหลว ครูต้องส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดมุมมองต่าง ๆ นอกจากนี้ต้องเปลี่ยนความสัมพันธ์ของการประเมินเพื่อให้นักเรียนไม่เพียงเป็นผู้รับการประเมิน แต่เป็นผู้ร่วมสร้างการประเมิน และผู้ให้ความคิดเห็น

5. การแข่งขัน ผู้เรียนไม่ใช่เป็นเพียงผู้บริโภคการศึกษา ความสำเร็จของผู้เรียนไม่เพียงวัดจากการสอบผ่าน แต่รวมถึงการที่พวกเขาใช้สิ่งที่เรียนรู้ช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ไม่ได้วัดความสำคัญของผู้เรียนจากความโดดเด่นของแต่ละคนแยกกัน แต่วัดที่ผลจากอิทธิพลที่พวกเขามีต่อชุมชนและโลกนัยเชิงปฏิบัติของการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สรุปได้ดังตารางที่ 2

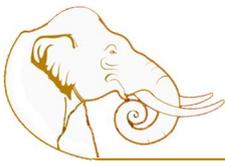
ตารางที่ 2 นัยเชิงปฏิบัติของการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

มิติของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21	เงื่อนไขที่เป็นมาตรฐานเดียว →เงื่อนไขที่ผันแปรได้	ความลับ →การเปิดเผย	คะแนนรายบุคคล →คะแนนกลุ่ม
การเรียนรู้	การใช้แบบทดสอบมาตรฐานเพื่อตรวจสอบความรู้แต่ละทักษะแยกกัน มีข้อจำกัดเงื่อนไขต้องแปรเปลี่ยนได้ตามต้องการเพื่อสะท้อนถึงการประยุกต์ใช้จริง	เก็บ ความลับ เมื่อจำเป็นต้องคุ้มครองทางกฎหมาย (เช่น ชื่อของผู้ช่วยในกรณีศึกษาทางจิตเวช) การประเมินโดยทั่วไปโน้มเอียงไปในทางเปิดกว้าง รวมทั้งใช้ การประเมินที่ผู้เรียนเสนอ	ใช้การทดสอบ “ทักษะการอยู่รอด” รายคน เช่น การรู้หนังสือ ใช้การประเมินเชิงกลุ่มสำหรับการประยุกต์ใช้บันทึกการประเมินเฉพาะคน มีทั้งคะแนนรายคนและของกลุ่ม
ความเข้าใจ	รายการต่าง ๆ ของ การประเมินที่ยืดหยุ่นช่วยให้ผู้เรียนได้ทั้งทักษะและความเข้าใจ	ความโปร่งใสเต็มที่คือบรรทัดฐาน ผู้เรียนผู้ปกครอง และครูสามารถเข้าถึงคำถามและงานต่าง ๆ ได้	หลักฐานของความเข้าใจของแต่ละคนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการประเมิน การใช้ความเข้าใจดังกล่าว ช่วยให้คนอื่นเรียนรู้เป็น

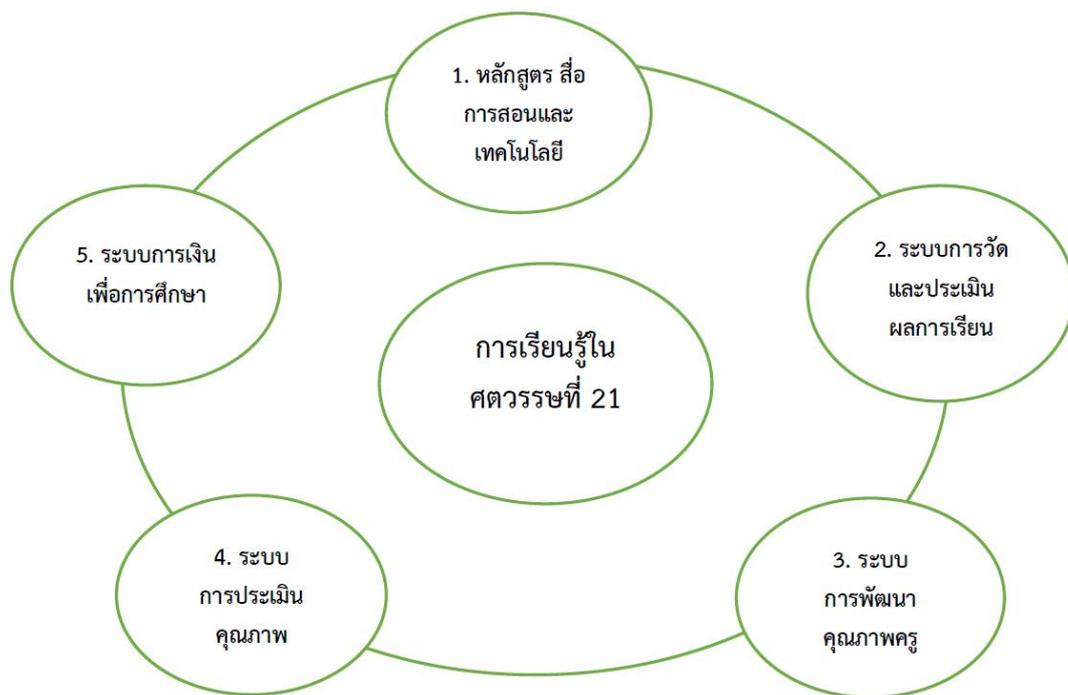
มิติของทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21	เงื่อนไขที่เป็นมาตรฐานเดียว →เงื่อนไขที่ผันแปรได้	ความลับ →การเปิดเผย	คะแนนรายบุคคล →คะแนนกลุ่ม
			กระบวนการที่สำคัญ ตั้งนั้นการร่วมมือ จึง เป็นสิ่งจำเป็น
การสำรวจ	ครูช่วยเปิดประตูไปสู่ดินแดน แห่งการสำรวจที่พ้นจาก เงื่อนไขแบบมาตรฐานเดียว	เป้าหมายของการ สำรวจคือการเปิดเผย ความลับไม่ใช่ การเก็บ เอาไว้	การสำรวจต้องใช้การ ร่วมมือ การช่วยเหลือ กัน การแสดงความเห็น และการให้แรงบันดาลใจ ใจแก่กัน ระหว่าง ผู้สำรวจ
การสร้างสรรค์	ผู้เรียนคาดหวังเงื่อนไขที่ อิสระ ไร้มาตรฐาน สถานที่ เวลา และเงื่อนไข สามารถผัน แปรได้	ไม่มีความลับ ผู้เรียน เป็น ผู้ร่วมออกแบบการ ประเมิน ไม่ใช่ผู้รับการ ประเมิน	ในขณะที่กระบวนการ สร้างสรรค์บางอย่างเป็น เรื่องโดดเดี่ยว แต่ความ พยายามสร้างสรรค์ เกิดขึ้นในบริบทที่ต้องมี การสื่อสาร การแสดง ความคิดเห็นและการใช้ ที่ เชื่อมโยงกัน ซึ่ง ทั้งหมดนี้ ต้องอาศัย ความร่วมมือ
การแบ่งปัน	เจตคติเปลี่ยนจาก “อย่า แบ่งปันงานของผู้เรียน” ไป เป็น “ผู้เรียนได้แบ่งปันงาน กับใครแล้วบ้าง”	ผู้เรียนไม่ได้เป็นแค่ ผู้บริโภคการศึกษา แต่ ยังแบ่งปันความเข้าใจ กระบวนการ และ ความคิดกับผู้เรียนและ ครูในห้องเรียนและทั่ว โลก	ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียนและครูเปลี่ยน จาก การแลกเปลี่ยน สองทาง ไปเป็นการ สนับสนุนเครือข่ายการ เรียนรู้โดยผู้เรียน เป้าหมายไม่ใช่แค่ให้ ผู้เรียนพิสูจน์คุณค่าให้ ครูเห็น แต่เพื่อให้ผู้เรียน มีส่วนช่วยเหลือชุมชน การเรียนรู้

ที่มา : Reeves 2010, อ้างถึงใน วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์ (ผู้แปล) (2554 : 454-455)

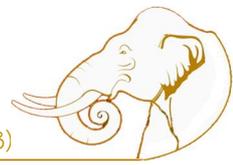
การประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในบริบทของสังคมไทย

การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในบริบทของสังคมไทย เป็นการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 6 (3) ที่ได้รับการคาดหวังให้ทำหน้าที่มากมายในทางสังคม จากบทบาทหน้าที่ที่สำคัญหลายประการ การศึกษาที่ไม่มีคุณภาพก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงต่อประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องการทักษะการคิด และการดำรงชีวิตที่แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมา มีความพยายามแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย โดยเฉพาะการศึกษาในระดับพื้นฐาน มีการปฏิรูปการศึกษา ในปี พ.ศ. 2552 เป้าหมายของการปฏิรูประบบการศึกษาไทย คือ 1) การพัฒนาระบบการเรียนการสอนเพื่อเติมเต็มศักยภาพให้นักเรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 2) การพัฒนาระบบครูให้มีคุณภาพ 3) การสร้างความรับผิดชอบในระบบการศึกษา และ 4) การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านต่าง ๆ ในระบบการศึกษา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) (2557: 1) เสนอว่า การปฏิรูปการศึกษาต้องดำเนินการร่วมกัน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การปฏิรูปหลักสูตร สื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี 2) การปฏิรูประบบการวัดและประเมินผลการเรียน 3) การปฏิรูประบบการพัฒนาคุณภาพครู 4) การปฏิรูประบบการประเมินคุณภาพสถานศึกษา และ 5) การปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การปฏิรูป 5 ด้านเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

สำหรับการปฏิรูประบบการวัดและประเมินผลการเรียน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เห็นว่าระบบการวัดและประเมินผลการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเน้นการทดสอบเป็นหลัก ไม่สามารถนำพาให้ผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้ เนื่องจากข้อสอบส่วนใหญ่มีลักษณะท่องจำ และมุ่งเน้นแต่เนื้อหา ไม่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการทำงานเป็นทีม ระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัยมีปัญหา เช่น คุณภาพของข้อสอบ เนื้อหาของข้อสอบไม่สัมพันธ์กับการเรียนในห้องเรียน ผู้เรียนต้องพึ่งพา

การเรียนรู้พิเศษเพื่อฝึกฝนเทคนิคการทำข้อสอบ นอกจากนี้ มีข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการปฏิรูประบบการวัดและประเมินผลการเรียนในระดับประเทศและในระดับโรงเรียน ดังนี้ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2557: 16-17)

ในระดับประเทศ เสนอให้มีการปฏิรูประบบการทดสอบมาตรฐาน โดยปรับจากระบบ O – NET (การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ) ควบคู่กับ ระบบ B-NET (การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ด้านพระพุทธศาสนา) และอื่น ๆ เป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ (Literacy – based Test) ซึ่งสามารถประยุกต์เนื้อหากับโจทย์ ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ควรปฏิรูประบบจัดเก็บข้อมูล การสอบ การเปิดเผย และการรายงานผลการสอบ และการวิเคราะห์ต่อสาธารณะ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายของรัฐและการเลือกสถานศึกษาของผู้ปกครอง

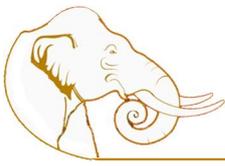
ในระดับโรงเรียน เสนอให้ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การใช้ระบบแฟ้มสะสมงาน โครงการ การสอบวัดความรู้ และการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงในทางที่ช่วยพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน การประเมินผลการเรียนในระดับโรงเรียนควรเป็นการประเมินผลเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ และวิเคราะห์ผู้เรียน (Formative Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และควรใช้เทคโนโลยีเป็นตัวช่วยให้การประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ใช้ระบบประมวลผล เพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการส่งผลย้อนกลับไปยังผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้รู้ว่าการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีสิ่งใดที่ควรปรับปรุง พัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ จำเป็นต้องประเมินการเรียนรู้ วัดดูประสงค์ของการประเมินการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 3 ประการ ได้แก่ (วรรณดี แสงประทีปทอง 2556: 10-6 และสำนักงานราชบัณฑิตยสภา 2559: 5)

1. การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เป็นการประเมินเพื่อวินิจฉัยปัญหา การเรียนรู้ของผู้เรียน ปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ หรือวิธีการทำงานของผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล แนวคิดสำคัญของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ คือ การประเมินในห้องเรียนขณะที่จัดการเรียนการสอน ครู และนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันสูง ผ่านคำถามให้คิด พัง และให้คำตอบเพื่อสะท้อนความคิดออกมา การประเมินตามแนวทางนี้เป็นการประเมินความก้าวหน้า (Formative Assessment)

2. การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียนในขณะที่เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนประเมินตนเองว่าเขารู้อะไร เขาทำอะไรได้ และใช้การประเมินเพื่อการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ การให้ผู้เรียนออกแบบแผนการเรียนรู้และกลยุทธ์ในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การประเมินตามแนวทางนี้เป็นการประเมินความก้าวหน้า (Formative Assessment) ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. การประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ว่าเกิดการเรียนรู้บรรลุตามมาตรฐานของหลักสูตรเพียงใดโดยผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการประเมิน การประเมินตามแนวทางนี้เป็นการประเมินสรุปผลรวม (Summative Assessment) การประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยบูรณาการอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน และประยุกต์ใช้กรอบการประเมินให้ตอบสนองทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 มิติ ได้แก่ การเรียนรู้ ความเข้าใจ การสำรวจ การสร้างสรรค์ และการแบ่งปัน ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งวิธีการและเครื่องมือที่เป็นทางการ (Formal Assessment) และไม่เป็น

ทางการ (Informal Assessment) ให้เหมาะสมกับสิ่งที่จะประเมิน ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความสามารถในการปฏิบัติในโลกแห่งความเป็นจริง และมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขจุดอ่อน และเสริมจุดแข็งของตนเองได้ นอกจากนี้ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วิธีการและเครื่องมือที่อาจนำมาใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ การวัดทักษะปฏิบัติ การนำเสนองาน การสังเกต การปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์พูดคุย การประเมินจากผลงาน การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน การให้นักเรียนประเมินตนเอง การให้เพื่อน ผู้ปกครอง หรือผู้เกี่ยวข้องประเมิน เป็นต้น และไม่ว่าจะใช้เครื่องมือหรือวิธีการใดในการประเมิน ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการเกี่ยวกับการประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

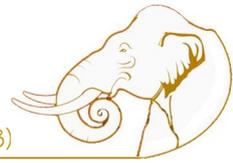
1. ความตรง (Validity) คือ คะแนนหรือผลจากการวัดตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด การนิยามทักษะหรือสิ่งที่ต้องการวัดได้ชัดเจนจะนำมาสู่ความตรงของผลการวัด
2. ความเที่ยง (Reliability) คือ คะแนนหรือผลจากการวัดสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้ถูกวัด เป็นความแม่นยำของผลการวัด คะแนนที่ได้ไม่ได้มาจากผลของปัจจัยอื่น
3. ความยุติธรรม (Fairness) คือ การวัดต้องให้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จแก่ผู้เรียนทุกคน

สรุป

การประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สิ่งที่จะประเมินประกอบด้วย ความรู้ในสาระวิชาแกน คุณลักษณะ และทักษะในศตวรรษที่ 21 วิธีการประเมินเป็นการประเมินตามสภาพจริง ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายให้เหมาะสมกับสิ่งที่ประเมิน โดยประยุกต์ใช้กรอบการประเมินให้ตอบสนองทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 มิติ ได้แก่ การเรียนรู้ ความเข้าใจ การสำรวจ การสร้างสรรค์ และการแบ่งปัน เพื่อนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียนต่อไป ความสำคัญสำหรับผู้สอนคือผู้เรียนของท่านมีทักษะในศตวรรษที่ 21 มากน้อยเพียงใด และจะพัฒนาให้พระภิกษุสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดการพัฒนาและพร้อมกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ให้สมกับที่เป็นความดีงามและเป็นแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาให้เยาวชนที่เข้ามาบวชเรียนได้ตระหนักในคุณค่าที่ดีงามและพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ให้เข้ากับบริบทของการพัฒนาประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). *โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- น้ำทิพย์ งามอาภาวณิชย์. (กรกฎาคม ธันวาคม 2559). แนวทางการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21, *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 16(2), 1-11.
- พีระ พนาสุภณ. (2565). *การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21*. สืบค้นจาก <http://www.peerapanasupon.com/wp-content/uploads/2014/06>
- วรรณดี แสงประทีปทอง. (2556). *การประเมินผลการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ ในประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้*. หน่วยที่ 10 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และอชิป จิตตฤกษ์. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่. การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2557). *การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ*. บรรณาธิการ. กิตติพงษ์ สนธิสัมพันธ์. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2559). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ชุดการประเมินและวิจัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Reeves, D. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่. การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 แปลจาก 21st Century Skills. Rethinking How Students Learn*. (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และอชิป จิตตฤกษ์. ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.